

Α Ν Α Ν Ξ Η

Βία και εγκληματικότητα: Οι βαθέστερες αιτίες τους

Του
ΤΙΤΟΥ ΑΓΑΝΑΣΙΑΧΗ
συμβούλου έκδοσης
και αρθρογράφου της «Α»

Εντονος είναι ο προβληματισμός της κοινής γνώμης, όπως και της πολιτείας -ή οποία για ένα διάστημα φαίνεται να καταλήφει εξ αποόρτου- από τη συνεχώς επιδεινωμένη έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας στην Ελλάδα. Είναι αναμφισβήτητο ότι στην έξαρση αυτή συνετέλεσε η άδρα εισροή αδρρομεταναστών από τις χώρες του σοσιαλιστικού κόσμου, μετά την κατάρρευση των τεχνών που τον χώριζαν από τη Δύση. Αυτό σημαίνει ότι η εγκληματικότητα αυθόρμητα στις χώρες από τις οποίες προήλθε, μετά την κατάρρευση του σοσιαλιστικού συστήματος, Δύο είναι αδύνατο να ξεχάσουμε την άποψη ορισμένων πιστών στο παλιό καθεστώς, ότι η εγκληματικότητα που προσέρχεται από χώρες του τέως υπαρκτού σοσιαλισμού είναι συνέπεια της αντιμετώπισης των δυσκόλων πτυχών της ζωής του καπιταλιστικού κόσμου από τους αδρρομετανάστες.

Η έκταση της εγκληματικότητας στο σοσιαλιστικό κόσμο άρχισε να γίνεται γνωστή στη Δύση στα 1986-1987 στο πλαίσιο της πολιτικής της «γκλάσνοστ». Τον Οκτώβριο του 1987 ο Σοβιετικός δημοσιογράφος Ντμίτρι Ανάνοφ, με άρθρο του στο περιοδικό «Ογκονοκ», απεκάλεσε ότι το οργανωμένο έγκλημα στη Σοβιετική Ένωση ήταν παλιό υπόθετο και ότι το 1979 οι «νοσοί» της σοβιετικής μεροίς επρομητοποίησαν σύσταση κατά την οποία χώρισαν τη Σοβιετική Ένωση σε περιοχές που μοίρασαν κατόπιν μεταξύ τους και στις οποίες διακινούνταν ναρκωτικά, διαπράττονταν φόνοι και ληστείες, προαδύνηταν η πορνεία και παρέχτο «προστασία» έναντι ποσοστού 15% επί των κερδών των παράνομων εργασιών και πηγών διακίνησης προϊόντων προς τη μελήρη αγορά (ένα από τα πρώτα ρεπορτάζ στον ελληνικό τύπο για τη «Μίαφία της Μόσχας» δημοσιεύθηκε στο ΒΗΜΑ των Αθηνών, την 1η Νοεμβρίου 1987).

Οσον αφορά, εξάλλου, την εισαγωγή από την Αλβανία εγκληματικότητα, κατά μία άποψη, εγκλιματίζεται σε μεγάλο βαθμό στην άδραση εγκληματιών του κοινού ποινικού δικαίου από τις φυλακές του καθεστώτος των Χότζα και Λιά, μετά την πτώση του. Ενώ σε σημειωτικό ποσοστό πρέπει να έχει τις ρίζες της σε ψυχολογικά και κοινωνιολογικά αίτια, που έχουν σχέση με τις αξίες στις οποίες πιστεύει ο μεταναστής και ιδιαίτερα ο αδρρομετανάστης, καθώς ο δεύτερος έχει επιπλέον το βάρος να κρύβεται συνέχεια από τις Αρχές προκειμένου να μην εκδιωχθεί και να επιβιώσει.

Η έλλειψη ιδανικών, η πλήρης αδιαφορία για τις ανθρωπίνες αξίες, η απουσία κάθε ηθικού έργατος λόγω της μηδέποτε επιτευχθείσης εξοικείωσης των στόμων αυτών με τους κανόνες της πολιτισμένης κοινωνίας, όπως αυτή είναι γνωστή σήμερα, σε συνδυασμό με τα ψυχικά τραύματα που κέρδισε από αυτούς, συμβάλλει από την παιδική ηλικία του και από τις εμπειρίες του στην κοινωνία της σκληρότητας, της δικτατορίας και του σκοταδισμού που αντιστοιχούσε το αλβανικό μοντέλο, είναι προφανές ότι όλα αυτά συνετέλεσαν στη δημιουργία μιας επικτητής εγκληματικής φύσης ολίγων, ευτυχώς ολίγων, αδρρομεταναστών από τη γείτονα. Κάθως, οι παλιν και προσφιλείς είναι στην ελληνική κοινή γνώμη, όπως αποδείχθηκε, και αναγκαίοι έγιναν για την ελληνική οικονομία.

Για να συμπληρωθεί, πάντως, η εικόνα των αιτιών που επηρεάζουν αρνητικά τον ψυχισμό ορισμένων αδρρομεταναστών, αυτών κυρίως που κατοφύνουν στο έγκλημα, πρέπει να αναφερθεί και η δύσμεγία της προσοχής τους στην ελληνική κοινωνία, γεγονός που καθιστά συνεχή, τη δυσβάσταχτη -ψυχικά κυρίως- παραμονή τους στο κοινωνικό περιβάριο, με όλες τις εξ αυτού συνεπείες που δημιουργεί η υποκουλτούρα του. Η ευθύνη του κράτους για τη μη προσομοικότητα των στόμων αυτών είναι μεγάλη, καθώς απουσιάζουν οι πρωτοβουλίες σκέψης που θα φέρουν τους ξένους μετανάστες στον τόπο μας πλησιέστερα προς την ελληνική κοινωνία και θα συμβάλουν έτσι στην ομαλή συμβίωση με αυτήν, μέσα στο πλαίσιο των ηθικών κανόνων της.

Στο μεγαλύτερο μέρος της, πάντως, η εγκληματικότητα και η βία δεν είναι εισαγόμενες, αλλά γηγενείς. Είναι η εγκληματικότητα και η βία που ασκούνται στα γήπεδα από περιθωριακούς φιλάθλους, ή από τις διάφορες

Η ευθύνη του κοινωνικού περιβάλλοντος κατά τον καθηγητή Ν. Κουράκη

ομάδες των αναρχικών κατά τις πολιτικές πορείες και διαδηλώσεις στην Αθήνα, καθώς και από τη διακίνηση ναρκωτικών από μισα και μέσα στους χώρους των φυλακών, από την τάση προς εύκολο πλουτισμό με τη διάπραξη κλοπών και ληστειών, από τους λόγους εκδίκησης που δημιουργούν σε ορισμένα άτομα οι προκλήσεις της καταναλωτικής κοινωνίας κ.λπ.

Ο καθηγητής της Εγκληματολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Νέστορ Ε. Κουράκης, διευκρινίζοντας τα γενεσιουργά αίτια της βίας στο πλαίσιο βιβλίο του, αναφέρεται μεταξύ άλλων και στο «ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον» τονίζοντας: «Έπεται από αλυσίδα λόγων τομήδες, οικονομικές κρίσεις, πολιτικές ανωμαλίες και συνεχή αντιπαράθεση κοσμολογικών, οι παραδοσιακές αξίες φαίνεται ότι σιγά σιγά ξεπερνούνται χωρίς όμως να αντικαθίστανται από νέες...

Παντού αιρείται ασφυκτικά η παρουσία ενός κρπτός που διεκδικεί από τους πολίτες όλες τις καλύτερες οφειλόμενες οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα για δικό του λογαριασμό. Οι δυνατότητες αυτονομίας σκέψης, έκφρα-

σης των στοχασμών και της πολιτικής επικοινωνίας εμφανίζονται εξαιρετικά περιορισμένες.

Ο πολίτης εξωθείται έτσι στη για σαν υποκατάστατο ενός «χαμένου διαλόγου» και μιας «χαμένης επικοινωνίας».

Κόμην, ο καθηγητής Νέστορ Κουράκης αναφέρεται και στην επίδραση που μπορεί να έχουν τα ΜΜΕ και ιδιαίτερα η τηλεόραση στην επέκταση της βίας, επισημαίνοντας ότι η τάση των ΜΜΕ «να προβάλουν κατά προτίμηση θέματα βίας δημιουργεί το ελπίο ερωτήματα για το κατά πόσον μια τέτοια προβολή συντελεί πράγματι στον εθισμό του κοινού σ' αυτήν και άρα στην περαιτέρω διάδοσή της» και τονίζει ότι μερικοί επιστήμονες «υποστηρίζουν πράγματι ότι τα ΜΜΕ είτε αμείβουν την ευαισθησία του ανθρώπου σε θέματα βίας και άρα τον εξοικειώνουν στην ιδέα της, είτε επίσης τον διερεθίζουν στη διάπραξη βλαπτικών μέσων από μια διαδικασία μίθησης και μιμητισμού». Ενώ άλλη μερίδα επιστημόνων διατυπώνει την αντίθετη άποψη ότι η προβολή θεμάτων βίας από τα ΜΜΕ έχει μάλλον θετική επίδραση στον άνθρωπο, διότι του προκαλεί αιδήμα άγχους, ανήθησης και αλληλεγγύης, θα λέγαμε...

Στους παράγοντες που επηρεάζουν τη βία και την εγκληματικότητα και εντάσσονται στο «ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον» ο διατηρητής καθηγητής της εγκληματολογίας περιλαμβάνει και τα «υδρκεφαλικά στοιχεία κέ ντ ρ α», όπως η Αθήνα, επισημαίνοντας ότι ο υδρκεφαλισμός των πόλεων δημιουργεί αντιθέσεις άγχους και βίας λόγω της «πληθυσμιακής συμμόρφησης και της συμπικνωσίας του ζωτικού χώρου, της αναμοίωσης των κατοίκων, της απροσαρμοστικότητας των σχέσεων, της έλκευσης ανθρώπινου μέτρου στην αρχιτεκτονική και τη χωροταξία, της καταστροφής των εκτεθειμένων χώρων πρασίνου και περιβάλλοντος, του θορύβου και των κυκλοφοριακών προβλημάτων, της άνοξης κατανομής των αγαθών, της ανεργίας και του αντανάσμου, της εξοθένησης παραδοσιακών φορέων κοινωνικοποίησης και κοινωνικού έλέγχου όπως η οικογένεια στην ευρήρη της έννοια και η γειτονία, του διάχυτου φόβου μισοστά στον κίνδυνο βίας, της αποδυνάμωσης, του ασθεμιστος κοινωνικής αλληλεγγύης, της επικράτησης εγωιστικών-αφελιμοιστικών προτύπων κ.λπ.

Σε άλλο βιβλίο του, με τίτλο «Εγκληματολογία και κοινωνία», ο καθηγητής Ν. Κουράκης αναφέρει ότι πέρα από το κλίμα πρόβλημα της κρίσης αξιών, η συντήρηση και ανάπτυξη των εκδηλώσεων βίας στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία οφείλονται και σε ειδικούς παράγοντες, όπως οι οργανωμένες ανωμαλίες της Ατυνομίας, η βραδύτητα στην απονομή της δικαιοσύνης και η ανομοιομορφία στα δικαστικά των αποφάσεων που εκδίδονται επί παρεμφερών υποθέσεων, η αύξηση της χρήσης και διάδοσης των ναρκωτικών, η προβληματική δομή των φυλακών, η ανεργία και η εξοθένιση ορισμένων κοινωνικών στρωμάτων (α.α. η ανεργία πλησιάζει το 11% και κατ' άλλους το 13%, ενώ το 20% του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας. Το θέμα όμως δεν εξορτίζεται με ένα άρθρο και θα επανέλθουμε σε μια από τις προσεχείς αναλύσεις μας.